

Juli-august 1841

FAKTA

Dato:
Juli-august 1841

Sidetal:
145, 146, 147, 148, 149

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsperson/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 28.
OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Henriette Danneskiold-Samsøe
Karl Pfyffer von Altishofen
Christian Stampe
Elise Stampe
Henrik Stampe
Jeanina Stampe
Holger Stampe-Charisius
Bertel Thorvaldsen
A. Winckler

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 28. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 145 -

[...] og gik over Hohenschwangau¹ til Lindau² og vi fik vores Omvei erstattet, ved Synet de Tyrolske Alper, og Beirske Bierge som man seer i Baggrunden af det mageløs beliggende Antike Slot, som Kronprindsen af Bajren har ladet restorere i den Oprindelige Stil[,] Møblere, og decorere med mange gode Kunstværker, det er især omgivet af smaae Søer som ganske har Sviizer Karakteren³. Nu afvexler Veien langs med Søen med smaae Byer og Viin Bierge osv man begynder at kunde see de Schweitzsiske Alper fra Lindau langs med Bodensee til Frederikshafen⁴, der bleve vi alle med Heste, og Vogn, ført over til Constanz⁵ den mageløseste Tuur af Verden, saa til Schafhausen⁶ hvor 2 Herrer kom med Vogne og førte os til Rihnfaldet, som fraperte⁷ i høigrad, samme Aften videre til Zürich hvor Hr Haupman Hess⁸ og Mahler Fogel⁹ kiørte omkring med os[,]

- 146 -

Viste os Egnen, desuden saa vi Fogels Arbeider, og endte Aftenen hos Haupmann Hess; nu til Goldau¹⁰ langs med Züriger Søen og senere langs med Zuger Søen, som var det deiligste man kan tænke sig ☒ Ved Goldau tog vi 2 Heste[,] [en] til T. og 1 til mig[,] kiøbte Stave til de Gaaende, og nu gik det rask op ad Rigi¹¹, dog snart blev det saa steilt, ujevnt og steenet, at jeg sad med Livet i Haanden, af Angst for at falde bagover af Hesten, men især for Thorvaldsen, han maatte derfor altid ride foran at jeg kunde have Øie med ham, thi her, som alle tider hvor der var Fare, var han forvoven og jeg røstede, ved at see Hesten gaae paa den yderste kant af de frygtelig steile Veie og Precipitser¹² uden at ville tillade hans fører at gaae foran Hesten, som min gjorde og alt hvad jeg skiendte det hialp kuns til at han loe mig ud, som sedvanlig ved lignende Leiligheder, her kunde jeg da neppe lade mig høre af bare Angst og Anstrængelse med at holde mig fast paa Hesten, nu var det nok lettere for ham at sitte paa sin Maade fast, men dog altid farlig[,] dog han sad roelig let uschenert, og var altid Munter, naar han var ridende enten det var til Esels, eller til Hest, saa var han altid forud, og ofte i Galop hvor det lod sig gjøre ☒ min Hest snublede et par gange, og jeg var glad at Børnene vare til fods men Mlle Winkler¹³, som jeg meest stoelede paa kom paa engang til os[,] hun havde

- 147 -

forladt de gaaende, da hun troede at spare Vei derved, men havde nær kommet galt afsted thi foruden at forville sig kom hun paa et sted hvor

der vare vilde Tyre. og havde ikke vores fører der troede at høre nogen til Siden[,] gaaet hende i møde, saa havde hun været forloren, thi Tyrene anfaller altid dem som ikke forstaaer ved visse Piskeslag at gienne dem bort, nu hører vi en gruelig Klasken, og seer Førerne komme med M^{ellen} og det fordervede min Glæde meget ved det grandiose Syn paa Veien, først at høre den Fare man kunde udsætte sig for og saa at see at man ikke engang kunde stoel paa W: som jeg havde sat all min lid til, Stampe¹⁴ vi[d]ste jeg gik altid forud; x¹⁵ Og skjønt føre[r]ne paalagde ham Taushed (thi at stige og tale ansee de for meget skadelig) saa kunde Stampe ikke andet en[d] udraabe, Spørge, og tale, og Intusiasmen var saa stor at jeg nok vi[d]ste han ikke var at stoele paa, en Tegning som Thorv:¹⁶ gjorde følger her med og findes som alle hans Karakteristiske opfattede. ☒ Det skulde sendes hiem for at vise den Fare vi havde overstaa[et.] Elisa¹⁷ Botaniserte og glemte alt over Planterne, Pigen var altid af de trætte, dog var hun min eeneste Trøst, og Gud være lovet, alt gik godt, Kl: 10 om Aftenen Vare vi alle samlede i værtshuset hvor vi skyndte os at give Børnene tørt paa og Varmt at drikke[.] Næste Morgen¹⁸ Kl: 3½ bleve vi vækkede og fandt alt en Mængde fremmede, som havde med Gevalt revet dem ud af Søvnens Arme, for at see hvad de maaskee aldrig oftere i deres Liv vilde see; nemlig Solen staae op i Klart veir som nogle havde ventet 3 Uger paa, det var Koldblæst og uhyggelig at see de Gabende Giæster i sloprok¹⁹, og tøffler komme klattende een efter den anden ligge som de havde været flink til, op paa den Høieste Spidse[.] af og til gik Skyerne tilside for at lade Soelen Vise sig deilig opstaaende, dog var man saa Prosaisk, at Een efter Een listede sig væk igien og til Sængs, hvor vi sov til Kl 7, nu var

- 148 -

Veiret bedre, og vi havde et Herrligt Syn, som belønnede all hvores Møie[.] Alperne, eller rettere sagt Snee biergene laae ganske reene og Skyefrie for os og efter en tid at have godtet os hermed blev der vinked, paa en anden Pynt hvor vi da strax begav os hen, og et Sielden Skue viste sig os, nemlig Solen som speilede sig i en stor tyk Skye, der laae dybt inde imellem 2 Bierge, og gjorde en Kreds af Regnbuefarver saa stort som et meget stort Hiuel og i midten deraf speilede man sig selv. Thorvaldsen især saa mærkværdig ud der; som en Christus omringet af en Glorie²⁰; dette sagde man os var et Skue som kuns faae vare saa heldige at opleve ☒ Nedstigen²¹ af Bierget var næsten Besværligere en[d] opstigen og mange stæder var det umuligt at ride og frøgtelig besværlig at gaee, saa steil[,] steenet, og glat var Veien, saa jeg fleere gange faldt og aldrig var kommet ned dersom Christian²² eller Jeanina²³ ikke havde holdt ved mig, børn gaaer sligt let for, Thorvaldsen faldt da og fleere gange, (thi her som overalt vilde han ingen hielp have uden Staven med Pikken²⁴) dog han stod op igien som en ung Dreng og lige saa let, saa jeg ofte sagde[: ""]nu ligger Drengen[, "] hvorpaa han svarede Leeende[: ""]Og nu stod Drengen op igien[, "] han

holdt nok af at he[d]de Drengen og engang Gr: D: ²⁵ kaldte ham: [“]the old Boy[”], sagde han mig; [“]hun kunde gjerne lade dette old være borte,[” “]Rogazzatscio ²⁶[”], kaldte han sig selv ofte. x

- 149 -

Mage til deilige Usigter som heele Veien nedad, har jeg aldrig seet og Thorv: var siden enig med mig at det var det skønneste vi nogensiden i hvort liv havde seet, og det var meget thi man beskyldte os for at være partiske for Italien. x

Ved foden af Bierget inskibede vi os til Lucern ²⁷, her Boede vi meget godt og Hr Pfyffer ²⁸, samt Hr: Schneider von Waktenhausen ²⁹[,] Componist og Godseier, viste os Egnen, vi besøgte naturligvis Thor's Løve ³⁰, som var den hvorfor vi Vare kommen til denne Bye, og Thorv. var meget fornøiet dermed, x Næste Aften ³¹ bleve vi inbuden til en stor Soupé som Byen gav Thorv: og der blev holdt Taler, og sunget endeel Viser ³², osv. før vi toge derhen, besøgte vi en familie paa deres Landsted, som var allerkiærest, man sendte os ogsaa deilige Bouqueter i Vores Vogn. x

Efter Gildet, bleve vi førte til Klippen hvor Løven var og der var Musik og fakkel oplysning af Løven, som tog sig fortreffelig ud, især ved denne Speilen i den Lille Søe, som ligger under den; nu gik det ³³ med Dampskibet til Pfligelen ³⁴ og saa over St Gothar ³⁵ en farlig Vei til Lugano ³⁶, ved foden af St Gothar som vi puste[,] forsynede os med frugt som blev os bragt til Vognen, hører vi fremmede danske Stemmer, det var Grev Ahlefeldt ³⁷, og en Willemose ³⁸ [...]

¹ Dvs. Schloss Hohenschwangau, hvor Thorvaldsen hilste på Bayerns kongefamilie antagelig 22.-23.7.1841.

² Antagelig 24.7.1841 rejste Thorvaldsen og familien Stampe gennem Lindau.

³ Dvs. schweitzerkarakteren.

⁴ Rejseselskabet nåede antagelig Friedrichshafen 25.7.1841.

⁵ Ankomsten til Konstanz skete antagelig 25.7.1841.

⁶ 26.7.1841 rejste rejseselskabet gennem Schaffhausen, hvor Rhinfaldet besås. Herfra videre til Zürich.

⁷ Dvs. virke påfaldende eller slående, forbavse, forbløffe, jf. frappe i Ordbog over det danske Sprog.

⁸ Denne kaptajn Hess er p.t. ikke identificeret.

⁹ I den trykte udgave af Stampes erdringer identificerer Rigmor Stampe, p. 360 denne Vogel som den tyske maler og kobberstikker Carl Christian Vogel von Vogelstein, men det er sandsynligvis en fejl. Der nok snarere tale om den schweiziske maler Ludwig Vogel (1788-1879), der boede i Zürich, og som Thorvaldsen må have kendt fra Rom, hvor Vogel opholdt sig 1810-13 som et af medlemmerne af Nazarenerne / Lukas-brødrene.

¹⁰ Antagelig 27.7.1841 rejste selskabet fra Zürich til Goldau.

¹¹ Antagelig 28.7.1841 rejste Thorvaldsen og familien Stampe ad bjerget Rigi. Selskabet overnattede undervejs og begyndte antagelig nedstigningen fra bjerget 29.7.1841. se evt. også Thorvaldsens tegning Turen op ad Rigi, NysøC.

¹² Dvs. stejle eller styrtende skråninger, jf det engelske adjektiv precipitous.

¹³ Dvs. familien Stampes huslærerinde eller barnepige A. Winckler, som var med på rejsen.

¹⁴ Dvs. den danske baron af Stampenborg Henrik Stampe.

¹⁵ Kryds. Dvs. indvisningstegn. Her indsættes følgende passage skrevet i venstre margen på den anden led: "Og skjønt føre@ne paalagde ham Taushed (thi at stige og tale ansee de for meget skadelig) [...] Det skulde sendes hiem for at vise den Fare vi havde overstaa[et.]"

¹⁶ Antagelig Turen op ad Rigi, NysøC.

¹⁷ Dvs. Elise Stampe, ældste datter af Christine og Henrik Stampe.

¹⁸ Dvs. 29.8.1841.

¹⁹ Dvs. slåbrok.

²⁰ Se evt. emneordet Naturfænomener omkring Thorvaldsen.

²¹ Rejseselskabet gik ned ad Rigi på den anden siden i forhold til opstigningen. De endte på et p.t. ikke nærmere defineret sted ved Vierwaldstättersøen, hvorfra man tog en båd til Luzern – som det fremgår af det følgende.

²² Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste søn Christian Stampe.

²³ Dvs. Christine og Henrik Stampes yngste datter Jeanina Stampe.

²⁴ Dvs. piggen.

²⁵ Dvs. den danske grevinde Henriette Danneskiold-Samsøe.

²⁶ Efter italiensk ragazzaccio, dvs. en slem (accio) dreng (ragazzo).

²⁷ Antagelig 29.7.1841 ankom rejseselskabet til Luzern med båd.

²⁸ Dvs. den schweiziske oberst og politiker Karl Pfyffer von Altishofen.

²⁹ Dvs. den schweiziske komponist Franz Xaver Schnyder von Wartensee (1786-1868).

³⁰ Dvs. Døende løve (Schweizerløven), jf. A119. Se også referenceartiklen Døende løve.

³¹ 30.7.1841 afholdtes der en stor fest til Thorvaldsens ære i Luzern.

³² Se evt. digt af sandsynligvis 30.7.1841 fra Joseph Balthasar Ulrich til Thorvaldsen.

³³ Thorvaldsen og familien Stampe forlod antagelig Luzern 1.8.1841 og rejste sydpå gennem Schweiz med kurs mod Milano.

³⁴ Dvs. Flüelen i bunden af Vierwaldstättersøen, som man passerede antagelig 1.8.1841.

³⁵ Dvs. St. Gotthard-passet, som blev passeret antagelig 1.8. – 2.8.1841. Der var blevet anlagt en vej over passet for hestevogne i slutningen af 1820'erne.

³⁶ Rejseselskabet passerede Lugano antagelig 3.8.1841.

³⁷ Muligvis den danske greve Frans Vilhelm Ferdinand Ahlefeldt-Laurvig.

³⁸ Muligvis den danske søofficer Martin Willemoes-Suhm (1787-1865).

